

Sreča gospodične Veronike

(Skica iz meščanskega sveta.)

Bogomil Fatur

O sreči je imela gospodična Veronika čisto svoj pojem. Zlasti ji je bilo jasno, da človek prav za prav zelo malo potrebuje zanjo. Majhna sobica, nekoliko mleka in kruha, namazanega z medom, zgodaj zjutraj vsakdanji sprehod do frančiškanske cerkve in nazaj, potem pa še kakšna malenkost, to je bilo vse. Vedela je, da ji bo to za življenje popolnoma zadoščalo. Zelo zgodaj si je bila gospodična Veronika tudi v svesti, da se pod nobenim pogojem ne sme poročiti. „Kdor napravi svojo srečo odvisno še od koga drugega,“ je govorila jasno kakor bi postavljala matematično formulo, „jo dà takorekoč iz rok in nima več popolne pravice do nje.“ Kolikokrat je gospodična Veronika svarila mlajšo sestro pred tem korakom. Toda Amalija je ni poslušala in po njeni poroki je imela gospodična Veronika mnogo prilike, biti priča neštetim obupom in malim katastrofam tega zakonskega življenja. „Saj sem natančno vedela vse to in ti branila,“ je z neke vrste zmagošlavja rekla sestri ob smrti njenega moža. In ko je njena edina hčerka šla v samostan: „No vidiš, toliko si se mučila z njo in zdaj te kar na lepem, meni nič tebi nič, pusti samo, dà, popolnoma samo. Rajši bi me bila ubogala.“ V ktičkih usten so se napravile majhne jamice, gospodična Veronika se je nežaljivo smehljala kakor znanstvenik, ki mu je nadaljnji potek dogodkov potrdil pravilnost njegove teze.

Gospodična Veronika je stanovala na Poljanski cesti, v majhnem podstrešnem prostoru. Principielno se ni brigala ne za ljudi ne za stvari okrog sebe. Morda iz visokosti, morda iz neumnosti, toda gospodična Veronika je trdno verovala, da je tako prav in najbolj pametno. Zanj v vsega ostalega sveta zunaj prav za prav sploh ni bilo. Edini stvarnosti sta bili Bog in na drugi strani ona, gospodična Veronika. In še Bog je tukaj samo zaradi nje. Res, čemu naj bi tudi bilo gospodični Veroniki česarkoli mar? Svet je tako smešen, tako nizek in nevreden, izgubljen v celo vrsto nesmiselnih užitkov in cenenih veselj (gospodična Veronika je čutila skoraj telesen odpor pred vsemi takimi novodobnimi zadevami kakor je n. pr. kino), tako lahkomiselni, nespametni, dà, naravnost neumen, da ni imela gospodična Veronika z njim, odkrito povedano, nič skupnega. Kratko malo, gospodična Veronika je čez ves ta svet že zdavnaj napravila križ. Z višine svojega položaja je omalovažujoče zrla na pehanje ljudi pod seboj. V spodnjih prostorih so stanovali po večini proletarske družine. O, kako obupne pojme o sreči in življenju imajo ti ljudje. „Zopet nekdo, ki se ni znal znajti in si prav urediti,“ je govorila gospodična Veronika ob žalostnih novicah iz pritličja in kleti in se neusmiljeno smehljala, zavedajoč se svoje no-

tranje popolnosti. Ob hujših prilikah je gospodično Veroniko pograbil naravnost srd nad vsemi temi obupnostmi, val krvi ji je pobarval lica do ušes in zacepetala je s peto; ah, čemu, za božjo voljo, so ljudje tako za luno. Dà, ljudje, ljudje. Neprestano se tepo z življenjem, neprestano so z njim v smrtnem sovraštvu, kakor bi jim to kaj pomagalo. Kadarkoli morejo, ga bijejo v obraz in zaničujejo. Zato pa tudi življenje njim ne prizanaša; zadaja jim udarce drugega za drugim kakor z vajeno, boksarsko roko. Dà, človek mora biti lepo ponižen, znati mora odpovedati se in biti z malim zadovoljen, pa bo ob vsej revščini notranje bogat in srečen. Imel bo v izobilju tisto srečo, ki jo je nosila v sebi gospodična Veronika kot dragoceno pridobitev dolgih let, občutek človeka-pravičnika, ki ni niti enkrat stopil s prave poti v stran.

Gospodična Veronika je znala negovati tudi svojo zunanost, seveda vse v skladu z ostalim mišljenjem in načinom življenja. Uredila je garderobo kakor kuhinjo in to zopet kakor vse ostale svoje zadeve, preprosto in enostavno. Zadostovalo ji je, če je imela vedno na razpolago najnujnejše. Amalija, njena sestra, na primer si je preko potrebe želela vedno še nekoliko luksusa, toda čisti lasje in vsak dan z največjo skrbnostjo negovani nohti nikakor niso pomenili njene fiksne ideje kakor pri gospodični Veroniki. Gospodična Veronika bi bila umrla od hudega, če bi le enkrat ne imela vode pri jutrnji toaleti. Umivala se je zmeraj najmanj eno uro in nato še drugo presedela pri oknu s škarjicami v roki in z obrabljenimi zlatimi naočniki na koščenem orlovskem nosu, kajti že od mladosti so jo bolele oči in je vid močno pešal. Oblačila se je vedno v črno, poleti popolnoma gladek kroj iz bombaževine, pozimi nekoliko težji iz volne. Črna barva ji je sploh zelo ugajala, ne morda radi tega, da bi žalovala (saj ni imela po čem), marveč kratko malo radi svetlobne enakomernosti in preprostosti, ki je v njej. Kar se tiče frizure, je svoje belo prepredene kosme las česala brez nadaljnega proti temenu, kjer so tvorili majhno kito, vse čisto enostavno. Rasti pa je bržkone bila svoje čase zelo visoke in lepe. Pozneje je z leti telo postalo nekako uporno, pod vratom se je upognilo in sumljivo sključilo, da se je zgoraj na hrbtu pričela tvoriti manjša grba. Nemarni otročaji so ji nadel priimek Miklavževa palica. Njena celotna pojava je bila včasih res zabavna, ker se ji je glava malo tresla in je bil pri hoji obraz z ostarelo neelastično kožo vedno uprt v tla, po katerih je slabovidna gospodična Veronika stopicala z majhnimi, tipajočimi nogami v prav tako smešnih, starodavnih šolnih. Sicer pa je potratila zelo malo časa zunaj; v stanovanju pa je bila itak varna pred opazovalci in je ni mogel nikdo zasledovati. Tu si je gospodična Veronika iz neke vrste komodnosti in pa iz čuta za red opravke močno racionalizirala. Za vsako minuto je vedela natanko, kaj ji je storiti. Zjutraj po maši, si je postljala. Okoli sedme ure je skuhala zajutrek, da si priveže dušo. Potem je izbri-

sala tisti kvadratni meter svojega pobarvanega poda, da je bilo veselje stopiti nanj. Pri tej priliki ste lahko videli gospodično Veroniko, kako se po kolenih drsa do najbolj skritega kotička pod divanom in za omaro, z dvema krpama v rokah, v vsaki po eno. Štiri stene so tvorile njen svet in ga zapirale pred ostalim vesoljstvom in redno vsak dan se je vrtela gospodična Veronika pred eno izmed njih dve dolgi uri, ki sta bili pa zanjo samo urici; drgnila je tamkaj stoječe kose pohištva, stole, okvire slik s ponajveč verskimi motivi in ostalimi stvarmi. Enkrat na leto je premaknila k oknom obrabljeno mizico iz predsobe, postavila nanjo stol in se skobacala na to vrtoglavo višino, da sname zastore in jih da v perilo. Kadar je bilo takó vse opravljeno, kadar sta vladala povsod lep red in mir kakor v njenem srcu, je bila zadovoljna; privlekla je naslanjač k svetlobi in vzela v roke zgodbe sv. Genovefe, da jih kmalu nato zopet odloži, kajti oči, ki so jo, kakor že rečeno, bolele, niso dovolile tega.

Bilo je videti, kakor bi bila gospodična Veronika malo tesneje navezana vsaj na svojo sestro Amalijo. Toda ta sodba je bila napačna, zgrajena le na zunanjih okoliščinah. Nikakor ni bilo res, da bi iz kakršnihkoli razlogov potrebovala ali iskala sestro in njeno družbo. Tudi ljubila je ni. To se je pokazalo zlasti ob nenadni Amalijini smrti na posledicah pljučnega vnetja. Gospodična Veronika ni niti za hip izgubila ravnovesja. Oblekla je boljšo obleko, šla za pogrebom in niti jokala ni preveč, na veliko jezo sosed in drugih znancev, katerim se je s tem zopet enkrat dala v zobe. Govorili so, da nima srca, da ji niti za lastno sestro ni čisto nič in podobno. (Mimogrede bodi omenjeno, da vse te trditve nikakor niso bile resnične. Gospodična Veronika je imela pač svoj življenjski način, tako-rekoč svojo metodo, po kateri je sprejemala in ocenjevala dogodke, ki so se je tikali in ki bi komu drugemu često zares pomenili hud udarec, dočim pri njej ni bilo tako.) Ob tej priliki se je tudi pokazalo, da za svojo srečo nikogar, prav nikogar ne potrebuje, pač pa je sama sebi popolnoma zadosti. Tako je razumljiva srdita neprijaznost, skoraj bi dejali, razdraženost, s katero je sprejela in na mestu odsločila dvoje Amalijinih prijateljic, ki sta ji prišli izreči svoje sožalje. „Oprostite, drage gospe, ampak to je vendar popolnoma moja stvar in jaz nisem nikoli nikogar prosila usmiljenja.“

Če naj še enkrat nekoliko določneje očrtamo odnos gospodične Veronike do njene sestre, moramo vsekakor reči, da je imela pri tem Amalija nekako podrejeno vlogo. Ne le zaradi tega, ker je bila mlajša. V očeh gospodične Veronike je Amalija mnogo izgubila na ugledu in simpatiji, zlasti in predvsem radi svoje mladostne zablode, kakor je gospodična Veronika imenovala njen zakon. Ostanki te krivde so bili tudi povod mnogih prepirčkov, ki sta jih sestri često imeli na svojih popoldanskih sprehodih po parku. Gospodična Veronika na primer nikakor ni mogla razumeti, da je Amalija še deset let po moževi smrti ohranila neznansko zvest, čuvstveno

pobarvan spomin na nekdanje družinsko življenje, na prva ljubkovanja in poslednje besede svojega moža, zlasti pa na otroka iz dobe, ko ni vedel še čisto nič o samostanu in je letal kakor majhna, dragocena stvar med ptiči po vrtu za rumeno žogo. Vsa ta intimna Amalijina lastnina je bila vzrok, da je bila sestra za gospodično Veroniko manjvredna, česar se je tudi sama dobro zavedala in se tej očitni krivici niti ni mnogo upirala. Bila je pač nekako senca svoje stroge sestre, malo brezpravna, in če jo je kdo v odsotnosti gospodične Veronike vprašal po tej ali oni skupni zadevi, mu je ponižno odgovorila: „Čakajte, to vam gotovo pove gospodična Veronika.“ Gospodična Veronika seveda ni nikoli nikomur ničesar povedala; to bi bilo proti njenemu značaju in njenim principom; gospodična Veronika je smatrala vsako vprašanje za navadno indiskretnost, ona sama ni stavila nikoli nikomur vprašanj in je isto zahtevala tudi zase. Toda naj si bo že kakor hoče, poudariti je treba samo dejstvo, da je gospodična Veronika po sestrični smrti živela svoje življenje natančno tako kakor poprej, sama, ponosno in dostojanstveno, dvignjene glave, z nasmehom v kotičkih ust in brez obzira in brige za ves ostali svet, kakor se je pač zanjo spodobilo.

Z ozirom na gornjo analizo je tudi čisto razumljivo, da se ob priliki nesreče, ki jo je zadela, nikakor ni izpolnila želja nekaterih pobožnih ženic iz sosesčine, namreč: gospodična Veronika ni niti malo izpremenila svojega razmerja do Boga. Značilno za to razmerje je bilo, da je gospodična Veronika v svojem kultu trmoglavo zanikala in zametavala vse razen najnujnejšega, da je takorekoč od Boga sprejela za svojo uporabo samo najbolj bistveno. Čemu naj bi se vendar pameten človek mučil s stoterimi nepotrebnimi pobožnostmi, s prezgodnjo in najčesče odvečno bojaznijo za svojo dušo? Gospodična Veronika je torej imela z Bogom opraviti samo toliko, kolikor se ji je zdelo koristno, ne preveč in ne premalo, to se pravi: vsakdanja maša, ki ji je prisostvovala lagodno sede v frančiškanski cerkvi, enkrat na mesec sveto obhajilo in potem še poredkoma tu pa tam majhna miloščina. Vse drugo je odvrгла kot nepotrebno breme, trdno prepričana, da je storila prav in da bo božja pravičnost to nedvomno uvidela in stala še nadalje na njeni strani. Saj je tudi črta njene življenjske poti tako lepa, ravna in enostavna! Gospodična Veronika je bila prepričana, da ne more nikoli postati nesrečna.

*

Proti vsemu pričakovanju se je zgodilo drugače. Nekega jutra je gospodična Veronika odprla oči in občutila, da jo neznansko pečejo. Imela je vtis, kakor bi ji v očesnih duplinah lepela tleča žerjavica. Stvari okoli sebe je videla bolj in bolj nejasno, oblike so se izgubljale, ostale so samo še rjave, rdeče ali čisto črne lise, ki so pomenile predmete. Pojavili so se tudi že poslednji znaki: nerazumljivi bliski so se razgorevali pred njo in

zopet ugašali, kakor bi bilo zunaj ne vem kakšno neurje. Gospodična Veronika je zaprla oči, da se ji nekoliko odpočijejo. Potem je porinila naslanjač k oknu in sedla v solčno toploto. Videla je še v daljavi manjše oblake, ki so bili kosom sušече ga se perila podobni, in med njimi zlato ploščo solnca. Potem pa je nenadoma živo, stvarno, telesno čutila, kako postaja slepa. Oblaki, ki jih je še pravkar opazovala, solnce, ki ga je še pravkar slutila za njimi, strehe hiš v bližini, dimniki, drevesa, vse to je postalo v hipu nejasno, stopilo se je v eno samo veliko krvavordečo kroglo in še ta ji je počasi zdrknila iz rok, s katerimi jo je nagonsko skušala zadržati, in se potopila pod njenimi nogami v temo. Trudila se je obupno naporno, da bi še enkrat zagledala svet. Mela si je očesi, eno za drugim, zaman. Samo v levem se je zbrala velika slana solza in se raztočila. Gospodična Veronika je bila slepa. Sprva tega nikakor ni mogla razumeti; cele ure je iz globin svojih mrtvih oči iskala zemljo in stvari na njej, toda ni je mogla najti, nobene poti ni bilo k svetlobi. Naposled se je vdala in si skušala življenje razjasniti na drug način. „Dà, saj se mi ni prav za prav nič takega pripetilo,“ si je govorila, „samo še nekoliko globje pojdem sedaj vase, malo bolj sama bom s seboj, saj sem vendar rada sama, dà, to je dobro, to je čisto dobro.“ Potem so prišli zopet trenotki, ko jo je prevzel obup in skoraj jeza; poskušala se je s skrajno muko nekako znajti v svoji sobi med kosi pohištva in tipaje je ugotavljala predmete. Končni uspeh tega truda je bil žalostni občutek, da se stvari nekako igrajo z njo, dà, skrivnice se gredo z njo, kakor z majhnim otrokom. In gospodična Veronika se je pustila ujeti, stvari so jo uklenile med se, utrujena je sedla na stol. Zopet so vstajale odrešujoče misli; iskreno se je izpraševala, ali ni morda sreča, kar jo je zadelo. Res, vsakogar drugega bi taka usoda spravila v obup, toda gospodična Veronika je vendar tako različna od vsakogar drugega. Torej je to sreča? „Sreča, sreča.“ Gospodična Veronika si ni mogla priznati, da to ni sreča.

Najhuje pri vsem tem je bilo, da ji sedaj takorekoč lastni udje niso hoteli več služiti in da ni mogla več nadzirati lastnega telesa. Često ste jo lahko videli, kako je po stari navadi nesla prste proti očem, toda na žalost ni mogla več ugotoviti, ali so nohti čisti ali ne. Tudi sicer se je skušala prilagoditi novemu življenju in po možnosti živeti kakor poprej, toda dolgo to ni šlo. Zaloge so ji kmalu pošle, ven ni mogla, niti na stopnice si ni upala, zmanjkalo je kruha, gospodična Veronika je stradala dva dni, potem pa je bilo preveč in je morala kričati na pomoč. Sicer je že prvi dan nekdo proti večeru potrkal na vrata, morda je bila hišnica ali kdo drugi; odgovora ni bilo, pritisnil je kljuko, vrata so bila zaklenjena. Potem je zopet potihoma odšel; kdo bi bil vendar preveč nadležen in sitnaril pred stanovanjem gospodične Veronike. Tako je torej tretji dan, enaindvajsetega aprila, gospodična Veronika zakričala in ta krik je najprej pre-

bodel srce njej sami. Vedela je, da se zdaj predaja na milost in nemilost ljudem, okolici, svetu, vsemu tistemu, česar ni nikoli ljubila, kar ni zanjo nikoli nič pomenilo, kar zanjo prav za prav sploh ni obstojalo; kajti gospodična Veronika ni vsemu tistemu, kakor znano, nikoli priznavala smisla ne eksistenčne pravice. Vdrli bodo sem, kakor roparji, kakor morilci, si je predstavljala; prišli bodo k meni vsi tisti tuji ljudje, še delavci in njihovi kričavi otroci, vsa ta brezimna množica. Na stežaj bodo odprta vrata vsakomur, vsak bo dobil prost vpogled v moje skrito, ločeno življenje; videli bodo mojo bedo, mojo neizprosno bedo, dà najtajnejšo misel bodo hoteli izključiti iz mene in kar je najhuje, gospodična Veronika je dobro vedela, da ji bo tudi najrevnejši izmed teh tujih ljudi ponudil svojo pomoč. Ne, gospodična Veronika noče nikogar, ničesar, ne, ne, prav ničesar.

Ljudje v hiši so bili vsi prepričani, da je gospodična Veronika zelo bogata, imeli so jo za skopuhinjo, ki si privošči le najnujnejše in skriva denar v nogavice. Kljub temu, da je bila od njih zelo različna in so vedno živo čutili na sebi njen prezir, kljub vsemu temu so se sedaj brez izjeme zavzeli zanjo, dokler jim je ni hišnica iz pritličja, praktična in nenavadno odločna ženska, iztrgala iz rok in vzela pod svoje varstvo. Mislila je, da bo imela od nje veliko korist; prav bi prišel vsak dinarček, sin bo nekoliko lažje študiral itd. itd. Skratka, gospodična Veroniki ni preostala nikaka izbira, morala je sprejeti in v začetku je šlo čisto dobro. Rabili so njene prihranke, ji prinašali v sobo hrano, pospravljali, vsako popoldne jo je odvedla hčerka hišnice na sprehod, sicer pa je gospodična Veronika živela negibno v svoji sobici kakor relikvija. Pazili so nanjo in ji ugodili tudi najbolj muhaste kaprice, ki pa jih itak ni bilo mnogo. Vendar ni bila nikoli popolnoma prepričana, da je vse v redu kakor se spodobi; često si je šla z rokami pred oči, kakor v upanju, da bo nenadoma spregledala in se z lastnim vidom prepričala, da so nohti res čisti in dovolj okrtačeni. Četudi zveni to malo smešno, vendar je res, da je gospodično Veroniko postajalo sram svojega lastnega telesa, tega tako brezpomočnega, betežnega in negotovega telesa. Skušala ga je nositi čim bolj proč od sebe, kakor bi hotela napraviti vtis, da ni njena last, dà, da za to bedno resničnost, ki živi tako ločeno od njene duše in v večnem nesoglasju z njo, nikakor ni odgovorna.

Čez dve leti je bila gospodična Veronika že popolnoma ruinirana. Hišnikovi so jo vedno bolj zanemarjali, včasih se je pripetilo, da po več dni njene postelje niti postljali niso. Naposled so ji povedali, da potrebuje gospodar podstrešno sobico za drugega stanovalca in gospodično Veroniko so meni nič tebi nič preselili v pritličje k hišnikovim v kuhinjo, kjer so ji odslej ležišče postiljali vsak večer sproti in ga zjutraj spet razpravili ter zmetali pod stopnice. Tako je izgubila še svojo poslednjo uteho, samoto, v kateri je, odkrito povedano, kljub vsemu živela še vedno srečno.

Zdaj je bila vržena v sredo med ljudi, takorekoč vsakomur pod noge, suvali so jo z vseh strani, očividno že do grla naveličani. Vsako drugo jutro ali pa niti ne ji je nekaka služkinja, odurno dekle, čigar obraza gospodična Veronika ni nikoli videla in za katerega je vendar vedela, da je grd, umila lica in roke z raztrgano cunjjo, ki je smrdela po maščobi in petroleju, da se je človeku vzdigovalo v želodcu. Toda gospodična Veronika ni niti trenila z očesom, raje je vse potrpela, kakor bi se pa spuščala v neizogiben prepir z deklino.

Često se je pripetilo, da so jo popoldne, v najhujšem solncu, pozabili in pustili zunaj na dvorišču. Gospodična Veronika si ni mogla pomagati, za vsako malenkost vendar ni mogoče prositi kogarkoli za pomoč; mirno se je predala usodi in svojemu nepomirljivemu nasprotniku, solncu. S tipajočimi koraki je nekaj časa begala sem ter tja, potem pa je lepo prestala, se kjerkoli naslonila na zid in čakala. Gospodična Veronika in solnce sta si stala iz oči v oči, žarki so se upijali v črno oblačilo, telo gospodične Veronike je gorelo, zlasti na rokah in po obrazu je bila vročina neznosna. To je trajalo nekaj časa, nato je gospodična zopet začela bežati, toda solnce ji je bil neprestano za petami, dokler je ni popolnoma premagalo in gospodična Veronika se je z glasnim stokom sesedla na tla. Takšne popoldanske trenutke je v mislih navadno imenovala svojo pot skozi puščavo Gobi.

Drugič zopet so prišli otroci iz sosednjih hiš in se igrali na dvorišču. Črni, divji in brez obzira, ti mali hudički, kakor jih je nazivala gospodična Veronika. Slišala je, kako so hrumeli okoli nje, kakor kladiva so udarjali kriki na njen bobnič, toda zdelo se je, da otroci sploh ne računajo nanjo, kakor bi je ne bilo. Toda ne, otroci so jo vpletli v svojo igro, uporabili so jo za znamenje, za tarčo, pravtako, kakor če bi bila brzojavni drog. Če so se šli skrivalnice, so pritekali od kjerkoli, zasopljene in nekoliko smrdeči po potu, ter se, ne da bi vprašali za dovoljenje, skrivali v njeno široko staromodno krilo. Ni se upirala. Še huje je bilo, kadar so se lovili. Tedaj so pridirjali kakor stroji z vseh strani, se neusmiljeno zaletavali vanjo in grabili za njene roke, noge, sploh povsod po telesu, da se je zibala kakor strašilo v vetru. Toda dolgo to ne more trajati, gospodična Veronika se je tega jasno zavedala; nekoč bo vsega tega preveč in zmečkalo jo bo kakor nagnit sad.

Ljudem je medtem postala odveč; hišnikovi so je bili siti, ničesar več niso mogli imeti od nje. Ta senca pred hišnimi vrati ves božji dan in vsak večer znova improvizirano ležišče v kotu kuhinje jih je preživo spominjalo na potrato, ki jim jo prizadeva gospodična Veronika. Mislili so na sirotišnico, toda tam je vedno vse zasedeno in le s težavo je dobiti novo mesto. Zato je pomenilo za vse največjo olajšavo, ko so se stvari naprej same od sebe razvijale. Neke noči je namreč gospodična Veronika imela čudovito

lepe sanje; stala je ob cesti nekje v sveti deželi in prisostvovala Jezusovemu križevemu potu in nenadoma je bila ona sama tista sveta žena iz svetega pisma, Veronika, ki poda Gospodu potni prt. Neznansko mnogo luči je bilo nasute okoli nje, Jezus se je z dobrimi očmi ozrl na svojo služabnico in ji dejal: „Še ta dan boš z menoj v raj.“ Gospodična Veronika ni bila več slepa, videla je vse natanko, samo proti koncu so se ji začele sanje mešati, zazdelo se ji je, da je ona sama Kristus, ki nese križ, potem pa so se oblike počasi izgubile, ostala je le neznanska čudovita luč, in ko se je gospodična Veronika zjutraj prebudila, je vsa blažena pripovedovala o svoji sreči, o svoji nenavadni sreči. Videla je, da je poklicana, opravila je vse potrebno, celo od navzočih se je po vrsti poslovala, proseč jih, naj je ne pozabijo. Medtem so se zunaj z zmagoslavnimi klici igrali otroci in tudi vse ostalo življenje je šlo svojo določeno pot. Od Ljubljane je bilo čuti udarce krampov, na drugi strani je zvonil tramvaj, še dalje iz mesta so dehtela polja. Gospodični veroniki je vse to ostro in določno sesedlo v možganih in reči moramo, da ji niti ni bilo več tako neznosno zoprno; celo neznani delavec, ki je pravkar tekkel po stopnicah navzgor in si v globokem basu sam sebi prepeval, ji je bil čisto všeč. Da, ona je imela zdaj toliko solnca, toliko svobode! Ljudje božji, kaj hočete več?

Točno tri minute predno so se oglasili poldanski zvonovi, je gospodična Veronika mirno v Gospodu Bogu umrla.

Ali se v S. S. S. R. gradi socializem?

Emile Vandervelde

Od vse revolucionarne drame, ki se odigrava v vseh deželah sveta kot posledica svetovne vojne, je brez dvoma najpomembnejše dejstvo, da „v nekem delu sveta“, kjer živi 160 milijonov človeških bitij, obstoji izza oktobra 1917. vlada, ki se imenuje socialistična in čije poslanstvo naj bi bilo „zgraditi socializem“. Ta vlada je v gospodarstvu „kolektivizirala“ vsa glavna produkcijska in izmenjalna sredstva, v politiki pa proti vsem reakcionarnim napadom vzdržala režim, imenovan „diktatura proletariata“. Vse to se je seveda izvršilo pod vse drugačnimi okolnostmi, kot jih je napovedal Marx, ko je postavil za prvi pogoj socialne revolucije polni razmah kapitalizma in s tem obstoj proletariata, ki bi tvoril „ogromno večino prebivalstva“.

Po neki sovjetski cenitvi pa je bilo v S. S. S. R. koncem leta 1931. nekaj čez 18 milijonov plačanih delavcev, izmed katerih jih le 7 milijonov ni bilo zaposlenih v poljedelstvu; in sicer 4,200.000 industrijskih delavcev (proti 3,500.000 leta 1913.), 1,900.000 prometnih in 2,200.000 stavbnih de-